

NA
SZA

RZE
CZ

LE
GACY

OUR

150 LAT
OD ZAŁOŻENIA
SZKOŁY SNYCERSKIEJ
W ZAKOPANEM

150 YEARS
SINCE THE FOUNDING OF
THE WOODCARVING SCHOOL
IN ZAKOPANE

PRZEWODNIK PO WYSTAWIE
EXHIBITION GUIDE

tekst przewodnika i scenariusza ekspozycji
text for the guide and exhibition script:

Katarzyna Chrudzimska-Uhera

1

Zakopane, Dolne Krupówki, ok. 1900
Zakopane, Lower Krupówki, c. 1900

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

NASZA RZECZ. 150 LAT OD ZAŁOŻENIA SZKOŁY SNYCERSKIEJ W ZAKOPANEM

OUR LEGACY. 150 YEARS SINCE THE FOUNDING OF THE WOODCARVING SCHOOL IN ZAKOPANE

PL

Historia Szkoły Snycerskiej w Zakopanem – przemianowanej wkrótce na Szkołę Przemysłu Drzewnego – rozpoczęła się w 1876 roku. Grupa społeczników wynajęła izbę, w której jeden nauczyciel wprowadzał w tajniki rzemiosła dziewięciu góralskich chłopców. Celem była nie tylko poprawa warunków życia Podhalań, ale jednocześnie krzewienie etycznych i narodowych ideałów. Mimo skromnych warunków założyciele Szkoły zdołali oprzeć ją na fundamencie, który umożliwił kształcenie następnych pokoleń twórców. Od początku placówka była wspólnym dobrem, „Naszą Rzeczą” budowaną przez pedagogów, uczniów i lokalną społeczność. Zawiązywały się w niej relacje czerpiące z nowatorskich metod nauczania, wspólnych pasji i etosu pracy.

Pozytywistyczne ideały pracy organicznej realizowali już pierwsi dyrektorzy i nauczyciele, przybywający na podhalańską prowincję niekiedy z odległych rejonów Cesarstwa Austro-Węgier. Z czasem ich grono zasilili Polacy, co niezmiernie cieszyło (niezwiązanego ze szkołą) Stanisława Witkiewicza. Warto pamiętać, że ojciec stylu zakopiańskiego, choć bezlitośnie krytykował kosmopolityzm szkoły, przy własnych realizacjach chętnie zatrudniał jej absolwentów, a wykonany przez nich pod kierunkiem Franciszka Neuziła komplet mebli dla Róży hr. Raczyńskiej uznał za pierwsze dzieło w stylu zakopiańskim.

Nauka w Szkole Zawodowej Przemysłu Drzewnego zorganizowana była jak w typowej, XIX-wiecznej C.K. Fachschule. Relacje mistrz–uczeń poszerzane były jednak o wspólne pasje: górskie wyrypy, przyrodnicze wyprawy i narciarstwo, żarliwie propagowane m.in. przez Stanisława Barabasza. Do legendy przeszły nowatorskie metody nauczania Karola Stryjeńskiego, kontynuowane i autorsko rozwijane po II wojnie światowej przez Antoniego Kenara.

Absolwenci czuli ze Szkołą silną więź. Niektórzy, jak Wojciech Brzega, Antoni Kenar, Władysław Hasior czy Antoni Rząsa – znajdowali w niej zatrudnienie. Jedni czuli powinność spłacania „długu wdzięczności”, dla innych ważna była więź z ojcowizną. Nawet ci, którzy rozwijali kariery poza Zakopanem, mieli poczucie przynależności do wspólnoty ludzi utalentowanych i zaangażowanych. Tę tożsamość trafnie ujął reżyser Konstanty Gordon, tytułując poświęcony Szkole dokument filmowy: „Nasza rzecz” (1958). Pokazał Szkołę jako pedagogiczny i artystyczny, ale też etyczny fenomen. Jako wspólne dobro budowane rzetelną pracą i odpowiedzialnością nauczycieli i uczniów.

Do filmu Gordona nawiązujemy w tytule tej pierwszej, monograficznej wystawy Szkoły Przemysłu Drzewnego. Chcąc opisać wyjątkowy charakter i znaczenie placówki, prezentujemy szkolne wyroby, rozpoczynając od schyłku XIX w., przez kolejne etapy historii szkoły i Polski, aż do czasów współczesnych. Chronologiczny porządek przelamują wybrane obiekty z 2. poł. XX w., które umieszczone zostały w sąsiedztwie dzieł znacznie wcześniejszych. Ich dialog potwierdza ciągłość tradycji, trwałość kontekstów i obowiązujący w Szkole szacunek dla poprzedników. Są to wartości stojące u źródeł twórczej inspiracji i intelektualnej tożsamości zakopiańskiej Szkoły – od 1876 r. do dziś.

①

①

Budynek Szkoły Zawodowej Przemysłu
Drzewnego w Zakopanem przy ul. Krupówki,
ok. 1900

Building of the Imperial-Royal Vocational
School of the Wood Industry on Krupówki Street
in Zakopane, c. 1900

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

②

3

2

Nauczyciele i uczniowie w czasie dyrektury
Adama Dobrodzickiego (siedzi czwarty z lewej),
1929–1936

Teachers and pupils during the tenure of
headteacher Adam Dobrodzicki (seated fourth
from the left), 1929–1936

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

3

Nauczyciel Roman Olszowski z uczniami
w pracowni szkolnej, 1933

Teacher Roman Olszowski with his pupils
in the school workshop, 1933

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego
Kenara w Zakopanem / Antoni Kenar State Secondary
School of Fine Arts in Zakopane

The history of the Woodcarving School in Zakopane – which soon was renamed the School of Wood Industry, began in 1876. A group of community activists rented a room in which a single teacher introduced nine Highland boys to the secrets of the craft. The aim was to improve the living conditions of the people of Podhale and to promote ethical and national ideals. Despite the modest circumstances, the school's founders managed to establish a foundation that would enable subsequent generations of artisans to be educated. From the outset, the school was a shared asset – “Our Legacy” – built by teachers, pupils, and the local community. Relationships were forged there, drawing on innovative teaching methods, shared passions and a strong work ethic.

The positivist ideals of “organic work” were already being put into practice by the first headteachers and teachers, who arrived in the Podhale region, sometimes from distant parts of the Austro-Hungarian Empire. Over time, they were joined by Poles, much to the delight of Stanisław Witkiewicz (who had no connection with the school). It is worth remembering that the father of the Zakopane style, although he mercilessly criticised the school's cosmopolitanism, was keen to employ its graduates for his own projects, and regarded the set of furniture they produced under the guidance of Franciszek Neuzil for Countess Róża Raczyńska as the first work in the Zakopane style.

Education at the Wood Industry Vocational School was organised in the same way as at a typical 19th-century C.K. Fachschule. However, the master-apprentice relationships were enriched by shared passions, such as mountain hikes, nature excursions and skiing. These activities were fervently promoted by Stanisław Barabasz, among others. Karol Stryjeński's innovative teaching methods became legendary, and were continued and developed further after the Second World War by Antoni Kenar.

The graduates felt a strong bond with the school. Some of them, including Wojciech Brzega, Antoni Kenar, Władysław Hasior and Antoni Rząsa, found employment there. For some, it was a sense of duty to repay a “debt of gratitude”; for others, what mattered was the bond with their alma mater. Even those who pursued careers outside Zakopane felt a sense of belonging to a community of talented and dedicated individuals. This identity was captured perfectly by the director Konstanty Gordon, who aptly titled his documentary film about the school “Our Legacy” („Nasza rzecz”, 1958). Gordon portrayed the school as an educational, artistic and ethical phenomenon — a common good built through the hard work and sense of responsibility of teachers and pupils alike.

The title of this first monographic exhibition by the School of Wood Industry alludes to Gordon's film. In an effort to encapsulate the institution's unique character and significance, we present the school's works, beginning in the late 19th century and progressing through successive stages of the school's and Poland's history to the present day. This chronological narrative is interspersed with selected objects from the second half of the 20th century, placed alongside much earlier works. This dialogue confirms the continuity of tradition, the enduring nature of contexts and the School's respect for its predecessors. These values lie at the heart of the Zakopane School's creative inspiration and intellectual identity, from 1876 to the present day.

1

Artyści – pedagodzy Państwowego Liceum
Sztuk Plastycznych, 1965

Górny rząd od lewej: Władysław Hasior, Andrzej
Styrczula, Antoni Rząsa, Tadeusz Brzozowski.
Poniżej, od lewej: Antoni Grabowski, Witold
Dudziak, Zenon Pokrywczyński, Arkadiusz Waloch.
U dołu, od lewej: Maciej Szańkowski, Kazimierz
Fajkosz, Grzegorz Pecuch, Zygmunt Piekacz

Artists - teachers at the State Secondary School
of Fine Arts, 1965

Top row, from left: Władysław Hasior, Andrzej
Styrczula, Antoni Rząsa, Tadeusz Brzozowski.
Middle row, from left: Antoni Grabowski,
Witold Dudziak, Zenon Pokrywczyński,
Arkadiusz Waloch. Bottom row, from left:
Maciej Szańkowski, Kazimierz Fajkosz,
Grzegorz Pecuch, Zygmunt Piekacz

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego
Kenara w Zakopanem / Antoni Kenar State Secondary
School of Fine Arts in Zakopane

OD SZKOŁY SNYCERSKIEJ DO PAŃSTWOWEJ SZKOŁY PRZEMYSŁU DRZEWNEGO

FROM THE WOODCARVING SCHOOL TO THE STATE SCHOOL OF WOOD INDUSTRY

PL

Szkoła Snycerska powstała w 1876 r. dzięki społecznikom, którzy romantyczny idealizm łączyli z troską o materialny byt górali. Produkowano w niej obiekty „przemysłu drzewnego”: meble, formy użytkowe, dewocjonalia, drobną galanterię, pamiątki. Dziś te obiekty są cenione przez ekspertów i poszukiwane przez kolekcjonerów, zachwycają plastycznym walorem, rzemieślniczą jakością i narodowo-sentymentalnymi znaczeniami.

Nauczyciele i instruktorzy zawodu byli dobrze przygotowanymi mistrzami i wychowawcami. Uczniowie pochodzili z małych, niekiedy odległych miejscowości. Zdobywali zawód cieśli, stolarza, rzeźbiarza, a najzdolniejsi kontynuowali naukę w średnich i wyższych szkołach artystycznych. Wielu wracało później do Zakopanego, gdzie tworzyli środowisko o intelektualnych i kulturotwórczych ambicjach. Niektórzy – jako nauczyciele – wracali do Szkoły. Łączyło ich zamiłowanie do lokalnego rzemiosła i budownictwa, a także ideał wspólnej pracy na rzecz regionu i ojczyzny.

EN

The Woodcarving School was founded in 1876 by community activists who combined a romantic idealism with a desire to improve the material well-being of the Highlanders. The school produced items from the “woodworking industry”, including furniture, functional objects, devotional items, small accessories, and souvenirs. Today, these items are highly valued by experts and sought after by collectors for their artistic merit, craftsmanship, and national and sentimental significance.

The teachers and vocational instructors were highly skilled masters and mentors. The pupils came from small, sometimes remote, villages. They learnt the trades of carpenter, joiner and sculptor, while the most talented went on to study at secondary and higher art schools. Many later returned to Zakopane, where they formed a community with intellectual and culture-shaping ambitions. Some returned to the School as teachers. They were united by a passion for local craftsmanship and architecture, as well as by the ideal of working together for the benefit of the region and their homeland.

Wystawa prac szkolnych za czasów
dyr. Stanisława Barabasza

Exhibition of school artwork from the
time of headteacher Stanisław Barabasz

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

1

ADAM KRASIŃSKI (?)

Meble w stylu zakopiańskim, 1890–1893,
rysunek ołówkiem i tempera na papierze

Szkice przekazane Muzeum Tatrzańskiemu przez Adama hr. Krasińskiego z dużym prawdopodobieństwem przedstawiają elementy pierwszego dzieła w stylu zakopiańskim – kompletu mebli zamówionego w 1887 r. w Szkole Przemysłu Drzewnego przez Różę hr. Raczyńską, matkę Adama. Zaprojektowała je malarka Maria Buttowt-Andrzejkiewicz w oparciu o oryginalne wzory góralskich sprzętów i ornamentów.

Furniture in the Zakopane style, 1890–1893,
pencil and tempera on paper

These sketches, donated to the Tatra Museum by Count Adam Krasiński, most likely depict elements of the first piece of furniture in the Zakopane style – a set commissioned in 1887 from the School of Wood Industry by Countess Róża Raczyńska, Adam's mother. They were designed by the painter Maria Buttowt-Andrzejkiewicz, based on original designs of highlander furnishings and ornaments.

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

2

FRANCISZEK NEUŽIL

I JÓZEF GALLETH

Ołtarz do kaplicy Zakładu Wodoleczniczego
dr. Chramca w Zakopanem, 1896, drewno

Ołtarz do kaplicy przy Zakładzie Wodoleczniczym dra Chramca wykonano w Szkole Przemysłu Drzewnego w 1893 r. wedle projektu dyrektora Franciszka Neužila. Modele postaci Chrystusa i dwunastu apostołów opracował kierownik działu rzeźby figuralnej, Józef Galleth. Rzeźby imponują anatomiczną poprawnością i precyzją wykonania. Ich artystyczny walor podkreśla prosta forma i oszczędna dekoracja mensy i nastawy.

Altar for the chapel of Dr Chramiec's Hydrotherapy
Centre in Zakopane, 1896, wood

The altar for the chapel at Dr Chramiec's Hydrotherapy Centre was made at the School of Wood Industry in 1893, based on a design by the headmaster, Franciszek Neužil. The models of Christ and the twelve apostles were developed by the head of the figurative sculpture department, Józef Galleth. The sculptures are impressive for their anatomical accuracy and precision of execution. The altar table and the altarpiece's simple form and understated decoration emphasise their artistic merit.

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

1

2

1

Umowa pomiędzy Maciejem Mardulą
a Wydziałem Towarzystwa Tatrzańskiego
ws. nauki snycerstwa, Zakopane 6 czerwca 1876

Historia Szkoły rozpoczęła się 6 czerwca 1876 r. Tego dnia zawarta została umowa pomiędzy Maciejem Mardulą a Wydziałem Towarzystwa Tatrzańskiego. Jak zapisano:

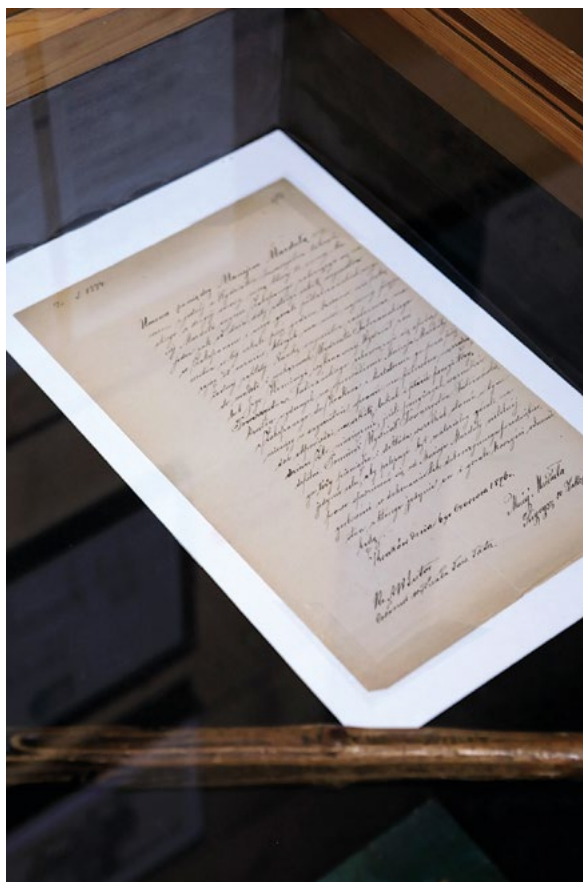
„Marduła, snycerz z Zakopanego, zobowiązuje się na jeden rok (...) założyć szkołę snycerstwa w Zakopanem i uczyć górali podtatrzańskich snycerstwa w tej szkole pięć godzin dziennie, nie pobierając od uczniów, których ma mieć najmniej pięciu, żadnej zapłaty. (...) Wydział zaś Towarzystwa Tatrzańskiego zobowiązuje się oprócz kosztów wydanych na sprowadzenie Macieja Mardulę z Zakopanego do Krakowa i kształcenie go przez pięć miesięcy w snycerstwie, sprawić mu potrzebne narzędzia, dać odpowiedni na szkołę lokal i płacić pensji trzydzieści złr. [złotych reńskich] miesięcznie”.

Agreement between Maciej Marduła and the
Tatra Society's Department of Woodcarving
Studies, Zakopane, 6 June 1876

The history of the School began on 6 June 1876. On that day, an agreement was concluded between Maciej Marduła and the Tatra Society. As recorded:

“Marduła, a woodcarver from Zakopane, undertakes for a period of one year (...) to establish a woodcarving school in Zakopane and to teach the Highlanders of the Tatra region woodcarving at this school for five hours a day, without charging any fees to the pupils, of whom there shall be at least five. (...) The Tatra Society Branch, for its part, undertakes, in addition to covering the costs of bringing Maciej Marduła from Zakopane to Kraków and training him in woodcarving for five months, to provide him with the necessary tools, to provide suitable premises for the school, and to pay him a salary of thirty złr. [Rhenish zlotys] per month”.

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

1

2

2

MACIEJ MARDUŁA
KAROL STRYJEŃSKI

Laska ks. Kazimierza Kaszelewskiego,
1875, drewno
Laska, wyk. Szkoła Przemysłu Drzewnego [?],
Zakopane, lata 20. XX w., drewno

Dwie laski autorstwa (?) kierowników szkoły:
pierwszego w jej dziejach – Macieja Marduły
(1837–1894) oraz Karola Stryjeńskiego (1887–
1932), cenionego reformatora, któremu Szkoła
zawdzięczała międzynarodową renomę. Sposób
ich wykonania ilustruje różnice estetyki i techno-
logii, dzielące XIX-wieczne pamiątkarstwo od
kanonu art déco.

Father Kazimierz Kaszelewski's
walking stick, 1875, wood
Walking stick, made by the School of Wood
Industry [?], Zakopane, 1920s, wood

Two walking sticks by (?) the school's head-
masters: the first in its history – Maciej Marduła
(1837–1894) – and Karol Stryjeński (1887–1932),
a highly regarded reformer to whom the School
owed its international reputation. The manner
in which they were crafted illustrates the
differences in aesthetics and technology that
distinguish 19th-century souvenir-making
from the Art Deco canon.

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

3

Szkatułka w stylu zakopiańskim wg rys.
Stanisława Witkiewicza, służyła zapewne
jako wzór wykonywanej przez uczniów
Szkoły Przemysłu Drzewnego pamiątki
k. XIX w., drewno

A Zakopane-style casket based on a drawing
by Stanisław Witkiewicz probably served
as a model for a souvenir made by pupils
of the School of Wood Industry, late 19th
century, wood

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

4

KAROL STRYJEŃSKI

Odznaka uczniów Państwowej Szkoły Przemysłu
Drzewnego w Zakopanem, lata 20. XX w., metal

Odznaka z czasów Stryjeńskiego potwierdza,
że w latach 20. XX w. uczniów i absolwentów
Państwowej Szkoły Przemysłu Drzewnego
w Zakopanem łączyła duma z przynależności
do elitarniej społeczności. Nosząc szkolne godło,
deklarowali uznanie wspólnych wartości etycz-
nych, zawodowych i patriotycznych.

Badge of the pupils of the State School of Wood
Industry in Zakopane, 1920s, metal

This badge from Stryjeński's time confirms that,
in the 1920s, pupils and graduates of the State
School of Wood Industry in Zakopane shared
a sense of pride in belonging to an elite com-
munity. By wearing the school emblem, they
declared their commitment to shared ethical,
professional and patriotic values.

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

3

4

1

JÓZEF SKOTNICA

Młoda góralka, 1905–1918, gips

Prezentowane reliefy Józef Skotnica (1876–1920) stworzył podczas pobytu w Zakopanem, gdzie pracował jako nauczyciel rzeźby w SZPD. Ten pochodzący ze Śląska Cieszyńskiego i wykształcony w wiedeńskiej Akademii artysta planował pobyt pod Tatrami jako krótki etap w karierze. Jednak rodzina Skotniców pozostała w Zakopanem na stałe, zapisując ważny rozdział w artystycznej i sportowej historii miasta.

Po przedwczesnej śmierci rzeźbiarza i tragicznym wypadku taternickim córek Marzeny i Lidy, wdowa – pisarka Maria Skotnica – wciąż zdolna była zanotować: „Zakopane – letnia stolica Polski – dziwna stolica! Wieś dzika, pierwotna, potężnym murem Tatr odgradzona od świata (...) Ale kto raz odetchnie rzeźkiem powietrzem (...), kto raz spojrzy w posępną twarz górala (...) kogo ogarną promienie słońca (...) nad Giewontem i Czerwonymi Wierchami, ten z jakichkolwiek pochodziłby stron i okolic, powie sobie: »Tu żyć... marzeniem i szczęściem«”. (*Uśmiech Tatr*, 1932)

Young Highlander Girl, 1905–1918, plaster

The reliefs on display were created by Józef Skotnica (1876–1920) during his stay in Zakopane, where he worked as a sculpture teacher at the SZPD. Originally from Cieszyn Silesia and educated at the Vienna Academy of Fine Arts, the artist had intended his stay in the Tatra Mountains to be a brief interlude in his career. However, the Skotnica family settled permanently in Zakopane, writing an important chapter in the town's artistic and sporting history.

Following the sculptor's untimely death and the tragic mountaineering accident involving her daughters Marzena and Lida, the widow – the writer Maria Skotnica – was still able to jot down: “Zakopane – Poland's summer capital – what a strange capital! A wild, primeval village, cut off from the world by the mighty wall of the Tatra Mountains (...) But whoever breathes in the crisp air even once (...), whoever gazes upon the sombre face of a highlander even once (...) whoever is bathed in the sun's rays (...) over Giewont and Czerwone Wierchy, whoever they may come from, will say to themselves: 'To live here... is a dream and a blessing'”. (*Uśmiech Tatr – The Smile of the Tatras*, 1932)

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek
Beskyd Museum, Frýdek-Místek

①

②

2

JAN ZAPOTOCZNY

Medalion z głową Chrystusa, srebro

Jan Zapotoczny (1886–1959) ukończył Szkołę Przemysłu Drzewnego w 1911 r. i powrócił do niej po studiach w krakowskiej Akademii jako nauczyciel rzeźby (1922–1937). W Zakopanem zrealizował dla Jezuitów portal do kaplicy św. Ignacego, a także portretował znane postaci, m.in. wójta Medarda Kozłowskiego, dyrektora banku Edwarda Kozłowskiego i słynnego dudziarza Stanisława Mróza. Modelowany przez Zapotoczny i po raz pierwszy prezentowany publicznie, medalion z profilem Chrystusa jest unikatowy ze względu na materiał – srebro, z którego został wykonany na zlecenie nieznanego dziś fundatora.

Medallion with the Head of Christ, silver

Jan Zapotoczny (1886–1959) graduated from the School of Wood Industry in 1911 and returned there after studying at the Academy in Kraków to teach sculpture (1922–1937). In Zakopane, he created the portal for the Chapel of St Ignatius for the Jesuits, and also produced portraits of well-known figures, including the village mayor Medard Kozłowski, bank director Edward Kozłowski and the famous bagpiper Stanisław Mróz. Modelled by Zapotoczny and presented to the public for the first time, the medallion depicting a profile of Christ is unique due to the material – silver – from which it was made on commission from a patron who is unknown today.

własność prywatna / private collection

3

FILIP MARZEC

Byk, 1911, drewno

Rzeźbę wykonał Filip Marzec (abs. 1912) w klasie Stanisława Wójcika (1864–1930). Bryłę ukształtował szerokimi, płaszczyznowymi cięciami, umiejętnie podkreślającymi naturalne walory drewna. Zwarta struktura rzeźby, urozmaicona siatką ostrych krawędzi, zdaje się zapowiadać styl lat międzywojennych – artdekovskich kompozycji wykonywanych w Szkole pod kierunkiem Karola Stryjeńskiego, Adama Dobrodzickiego, Wojciecha Brzegi i Romana Olszowskiego.

The Bull, 1911, wood

The sculpture was created by Filip Marzec (graduated 1912) in the studio of Stanisław Wójcik (1864–1930). He shaped the form using broad, flat cuts that skillfully emphasise the natural qualities of the wood. The sculpture's compact structure, enlivened by a network of sharp edges, seems to foreshadow the style of the interwar years – Art Deco compositions produced at the School under the guidance of Karol Stryjeński, Adam Dobrodzicki, Wojciech Brzega and Roman Olszowski.

Zespół Szkół Budowlanych im. Władysława Matlakowskiego w Zakopanem / Władysław Matlakowski
Construction School Complex in Zakopane

3

1

JAN NALBORCZYK

*Popiersie Jana Kasprowicza, 1902,
gips patynowany*

Jan Nalborczyk (1870–1940) był pierwszym nauczycielem rzeźby z akademickim wykształceniem. Był też pierwszym w kadrze Polakiem. Fakt ten niezmiernie ucieszył Stanisława Witkiewicza, krytycznie nastawionego do Szkoły propagującej – jego zdaniem – obce wzory. Zaprosił więc rzeźbiarza do współpracy przy wystroju kościoła św. Rodziny na Krupówkach i realizacji Pomnika Tytusa Chałubińskiego. Nalborczyk gościł w salonach zakopiańskiej elity, sportretował m.in. Jana Kasprowicza i Kazimierza Dłuskiego.

Stylen bycia Nalborczyk odbiegał od miejscowych, co po latach tak wspominał jego uczeń, Jan Szczepkowski: „Stojąc w czasie przerwy przed naszą szkołą, zobaczyliśmy niezwykłą figurkę, (...) eleganta w płaskim słomianym kape-lusiku, w krótkiej obcisłej marynarce, w niepraw-dopodobnie szerokich spodniach w kratę, z laską grubości ręki, którą przy każdym kroku ukladnie wywijają, a krok każdy to była wysoko w tył podgięta nóżka w lakierkach. A wszystko to na rubasznym tle, obok stojącego tartaku, potoku i mostka”. (J. Szczepkowski, lata 60.)

Bust of Jan Kasprovicz, 1902, patinated plaster

Jan Nalborczyk (1870–1940) was the first sculpture teacher with an academic education. He was also the first Pole on the teaching staff. This fact greatly pleased Stanisław Witkiewicz, who was critical of the School for promoting – in his view – foreign models. He therefore invited the sculptor to collaborate on the interior design of the Church of the Holy Family on Krupówki Street and on the creation of the Monument to Tytus Chałubiński. Nalborczyk was a frequent guest in the salons of Zakopane's elite and produced portraits of, amongst others, Jan Kasprovicz and Kazimierz Dłuski.

Nalborczyk's manner was quite different from that of the locals, as his pupil, Jan Szczepkowski, recalled years later: “Standing outside our school during break time, we saw an extraordinary figure, (...) a dandy in a flat straw hat, a short, tight-fitting jacket, and impossibly wide checked trousers, with a walking stick as thick as his hand, which he gracefully twirled with every step, and each step was a leg in patent leather shoes bent high behind him. And all this against a rustic backdrop, next to a sawmill, a stream and a little bridge.” (J. Szczepkowski, 1960s.)

własność prywatna / private collection

2

WOJCIECH BRZEGA

Góral siedzący, 1915, drewno

Wojciech Brzega (1872–1941) jako pierwszy rodowity góral zdobył wyższe wykształcenie artystyczne. Ukończył C.K. Szkołę Przemysłu Drzewnego (1889), studiował w Krakowie, Monachium i Paryżu. Obyty w świecie i ceniony w towarzystwie, wrócił pod Tatry. Pozostał wierny swemu pochodzeniu i powinności patrioty, którą rozumiał jako społeczne zaangażowanie i działanie na rzecz podhalańskiej kultury. Był jednym z najważniejszych współpracowników Stanisława Witkiewicza przy tworzeniu stylu zakopiańskiego. Jako nauczyciel (od 1922) i dyrektor (1927–1929) zakopiańskiej Szkoły wspierał utalentowanych uczniów, którzy, tak jak kiedyś on sam, stali u progu życiowej i artystycznej drogi.

Seated Highlander, 1915, wood

Wojciech Brzega (1872–1941) was the first native highlander to attain a higher education in the arts. He graduated from the Imperial-Royal School of Wood Industry (1889) and studied in Kraków, Munich and Paris. Well-travelled and highly regarded in society, he returned to the Tatra Mountains. He remained true to his roots and to his duty as a patriot, which he understood as social engagement and working to promote the culture of the Podhale region. He was one of Stanisław Witkiewicz's most important collaborators in the development of the Zakopane style. As a teacher (from 1922) and headmaster (1927–1929) of the Zakopane School, he supported talented pupils who, just as he himself had once been, were standing at the threshold of their life's and artistic journey.

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

①

②

NATURA I KULTURA

NATURE AND CULTURE

PL

Góralskie budownictwo i snycerstwo, barwne obyczaje i legendy budziły w przyjezdnym pasje etnograficzne. Przemierzali więc Podhale, sąsiedni Spisz i Orawę, nabierali przekonania, że mimo zaborów i niewoli odnajdują tu relikty polskiej kultury, a w góralach dostrzegają szlachetność wolnego narodu. Podziwiali surowy krajobraz nadając mu rangę pejzażu ojczystego. Umiłowanie rodzimej ziemi znalazło wyraz w rozwoju turystyki górskiej i narciarskiej, propagowanej również wśród uczniów Szkoły.

Obok dzieł nauczycieli Szkoły Przemysłu Drzewnego sprzed 1939 r., prezentujemy pejzaż Zenona Pokrywczyńskiego (1963) potwierdzający, że fascynacja tatrzańskim krajobrazem jest ważnym impulsem i stale obecnym kontekstem twórczości zakopiańskich pedagogów i ich wychowanków.

EN

The Highlanders' architecture and woodcarving, as well as their colourful customs and legends, sparked an ethnographic passion in visitors. They travelled through Podhale and the neighbouring regions of Spisz and Orava, becoming convinced that despite the partitions and enslavement, they were discovering remnants of Polish culture here and in the Highlanders they recognised the nobility of a free nation. They marvelled at the rugged landscape, elevating it to the status of a native landscape. This love for their homeland was expressed through the development of mountain and ski tourism, which was also encouraged amongst the school's pupils.

Alongside works by teachers from the School of Wood Industry before 1939, we present a landscape painting by Zenon Pokrywczyński (1963), confirming that fascination with the Tatra landscape is an important driving force and constant context in the creative work of Zakopane teachers and pupils.

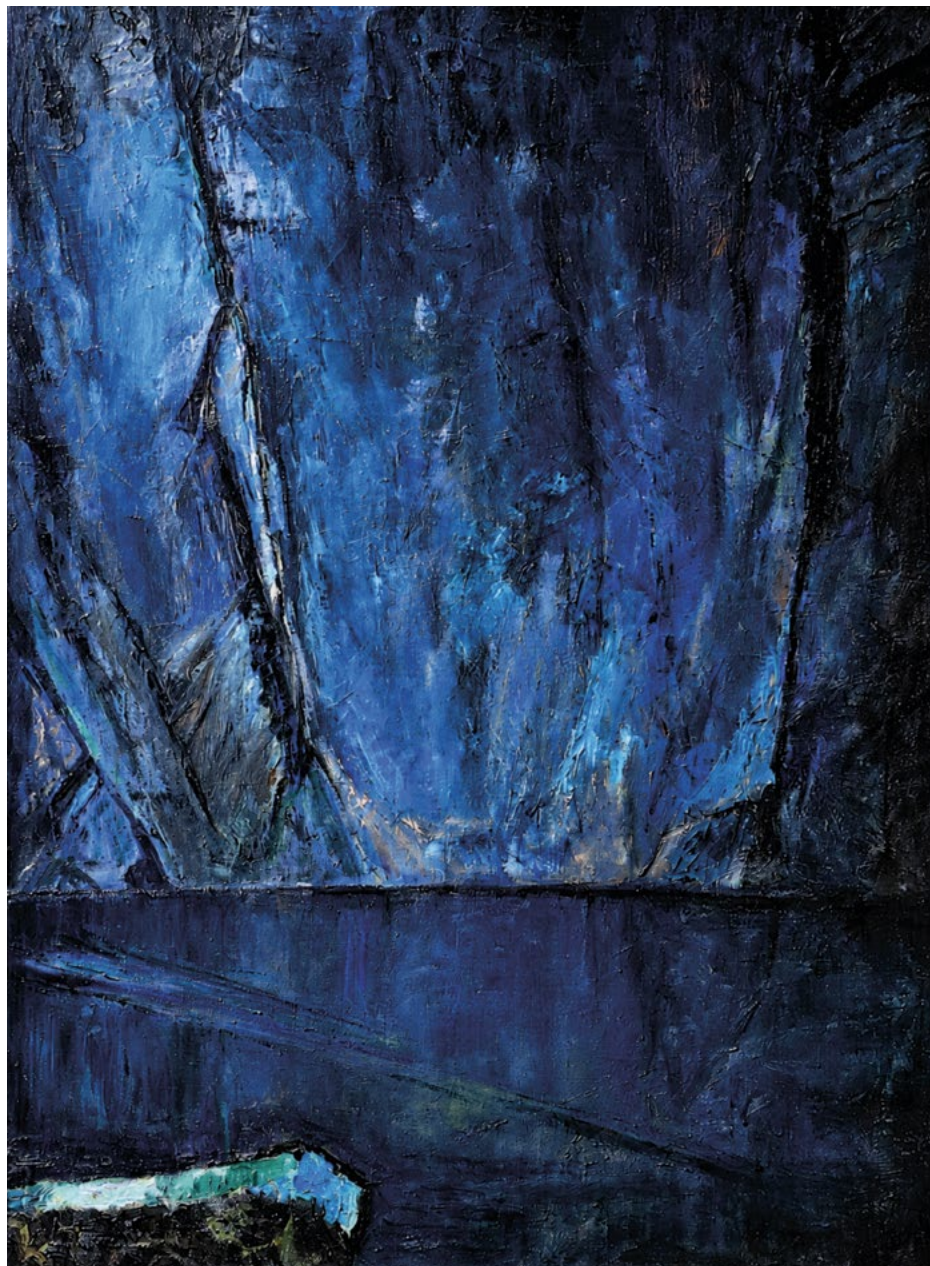

WŁADYSŁAW SKOCZYLAS

Zakopane, 1924, akwarela na papierze

Zakopane, 1924, watercolour on paper

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

1

ZENON POKRYWCZYŃSKI

Cisza w górach, 1963, olej na płótnie

Silence in the Mountains, 1963, oil on canvas

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

2

JAN RYKAŁA

Dymiące szczyty, niedatowany, pastel na papierze

Smoking Peaks, undated, pastel on paper

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

3

STANISŁAW GAŁEK

Wiatr halny, 1928, akwarela na papierze

Halny Wind, 1928, watercolour on paper

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

3

2

MIĘDZYNARODOWE SUKCESY

INTERNATIONAL SUCCESES

PL

W Europie 2 poł. XIX w. silne były idee odrodzenia sztuki i rzemiosła. Projektowano piękne i funkcjonalne wnętrza, a w dawnych wzorach i lokalnej tradycji odkrywano kanony stylów narodowych. W Zakopanem na tym polu rywalizowali Stanisław Witkiewicz (ojciec) z Edgarem Kovátsem. Ostatecznie to ten pierwszy uzyskał miano ojca stylu zakopiańskiego, ale to Kováts miał przywilej zaprezentowania własnego „sposobu zakopiańskiego” w Paryżu w 1900 r.

Już w 1877 r. dorobek Szkoły zaprezentowano na wystawie przemysłowo-rolniczej we Lwowie. Ale prawdziwą nobilitacją była obecność na Wystawach Światowych – międzynarodowych przeglądach przemysłu, nauki i sztuki. W Paryżu w 1900 r. pokazano Pawilon Galicyjski wykonany wedle „sposobu zakopiańskiego” Edgara Kovátsa. Legendą stał się sukces i deszcz nagród zdobytych pod kierunkiem Karola Stryjeńskiego w Paryżu w 1925 r., a także srebrny medal otrzymany w 1937 r. za dyrektury Mariana Wimmera.

EN

During the second half of the 19th century in Europe, there was a strong movement towards reviving art and craftsmanship. Beautiful and functional interiors were designed, and the canons of national styles were rediscovered in old designs and local traditions. In Zakopane, Stanisław Witkiewicz (the Elder) and Edgar Kováts competed in this field. Ultimately, it was Witkiewicz who earned the title of “father of the Zakopane style”, but it was Kováts who had the privilege of presenting his own “Zakopane style” in Paris.

As early as 1877, the school’s achievements were showcased at the Industrial and Agricultural Exhibition in Lviv. However, it was its presence at World’s Fairs – international exhibitions of industry, science and the arts – that truly set it apart. In Paris in 1900, the Galician Pavilion, designed in the “Zakopane style” by Edgar Kováts, was displayed. The school’s success and the shower of awards it won under the guidance of Karol Stryjeński in Paris in 1925 and again in 1937 under Marian Wimmer’s directorship became legendary. In the latter year, the school’s exhibition won a silver medal.

Kapliczka Bożego Narodzenia proj. Jana Szczepkowskiego
na Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej
i Wzornictwa w Paryżu

Nativity Chapel designed by Jan Szczepkowski
at the International Exhibition of Modern Decorative
and Industrial Arts in Paris

JAN SZCZEPKOWSKI

Autorska replika nastawy *Ołtarza Bożego Narodzenia* z Międzynarodowej Wystawy Sztuki Dekoracyjnej i Wzornictwa w Paryżu, ok. 1925, drewno

W 1885 r. Jan Szczepkowski (1878–1964) uzyskał absolutorium C.K. Szkoły Zawodowej Przemysłu Drzewnego. Trzydzieści lat później (1925), na Wystawie Światowej w Paryżu, otrzymał Grand Prix i Order Legii Honorowej za *Kapliczkę Bożego Narodzenia*. Nazywana też *Kapliczką Polską*, praca była kwintesencją stylu narodowego, łączyła tradycyjną zakopiańską ornamentykę i ciesielską technikę z nowoczesną i dekoracyjną formą.

Artist's replica of the *Nativity altarpiece* from the International Exhibition of Modern Decorative and Industrial Arts in Paris, c. 1925, wood

In 1885, Jan Szczepkowski (1878–1964) graduated from the Imperial-Royal Vocational School of Wood Industry. Thirty years later (1925), at the World Exhibition in Paris, he was awarded the Grand Prix and the Order of the Legion of Honour for his *Nativity Chapel*. Also known as the *Polish Chapel*, the work was the quintessence of the national style, combining traditional Zakopane ornamentation and carpentry techniques with a modern and decorative form.

Muzeum Narodowe w Warszawie
National Museum in Warsaw

1

STANISŁAW STAWOWY

Tancerka, ok. 1925, drewno*Female Dancer*, c. 1925, wood

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego
Kenara w Zakopanem / Antoni Kenar State Secondary
School of Fine Arts in Zakopane

2

ADAM KOBIERSKI

Żniwo, 1924, drewno*Reaping*, 1924, wood

własność prywatna / private collection

3

KAROL GĄSIENICA SZOSTAK

Święty Krzysztof, ok. 1925, drewno*Saint Christopher*, c. 1925, wood

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

W opinii Jerzego Warchałowskiego, komisarza działu polskiego na Wystawie Paryskiej w 1925 r., *Tancerka*, *Żniwiarz* i *Święty Krzysztof* posiadają wszystkie elementy stylu narodowego, polskiej odmiany Art Déco. W tych syntetycznych, kubicznie ciętych figurach widziano cechy archaiczne, rdzennie polskie i słowiańskie. Pokazane na Wystawie Światowej w Paryżu przypadły do gustu międzynarodowej publiczności, a krytyk Georges Ch. Raymond kupił egzemplarz *Tancerki* – jego zdaniem najlepszego dzieła na zakopiańskiej ekspozycji.

In the opinion of Jerzy Warchałowski, curator of the Polish section at the 1925 Paris Exhibition, *Female Dancer*, *Reaper* and *Saint Christopher* possess all the elements of the national style, the Polish variant of Art Deco. These synthetic, cubically sculpted figures were seen to possess archaic, distinctly Polish and Slavic traits. Displayed at the World's Fair in Paris, they appealed to an international audience, and the critic Georges Ch. Raymond purchased a copy of the *Female Dancer* – in his view, the finest work in the Zakopane exhibition.

①

②

③

①

②

SZKOŁA TERENEM WIECZNIE ŻYWYCH EKSPERYMENTÓW

THE SCHOOL: A PLACE OF ONGOING EXPERIMENTATION

PL

Karol Stryjeński – autor planu regulacyjnego Zakopanego oraz projektów skoczni narciarskiej i schroniska w Dolinie Pięciu Stawów – kierował Szkołą od 1922 roku, przeprowadzając gruntowną reformę jej programu. Zwyczaj kopiowania wzorów ograniczył na rzecz ćwiczenia wyobraźni i inwencji. Troszczył się o codzienne potrzeby wychowanków, o ich dalsze wykształcenie i kariery. Budował więzi konsoolidujące środowisko nauczycieli i absolwentów. Po jego wyjeździe do Warszawy (1927) ten autorski program rozwijali wybitni pedagodzy i rzeźbiarze: Wojciech Brzega i Roman Olszowski, a po II wojnie światowej Antoni Kenar.

EN

Karol Stryjeński, the architect behind Zakopane's town plan, the ski jump design and the mountain shelter in the Valley of Five Polish Lakes, headed the School from 1922. He carried out a thorough reform of its curriculum. He moved away from copying existing models in favour of fostering imagination and creativity. He took care of the pupils' day-to-day needs, as well as their further education and future careers. He forged bonds that strengthened the community of teachers and alumni. Following his departure for Warsaw in 1927, the original curriculum was developed by outstanding educators and sculptors, including: Wojciech Brzega and Roman Olszowski. After the Second World War, Antoni Kenar took over.

1

FRANCISZEK CUDZICH (?)

Narciarz, 1937, jesion

Skier, 1937, ash wood

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

2

Kompozycja ucznia PSPD pod kierunkiem
Karola Stryjeńskiego, 1922–1927, drzeworyt,
odbitka na papierze

Composition by PSPD student under the
direction of Karol Stryjeński, 1922–1927,
woodcut, print on paper

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

①

②

③

1

widok wystawy
exhibition view

2

UCZEŃ PSPD / PSPD STUDENT

Kobieta z dzieckiem (Maryja z Dzieciątkiem?),
ok. 1925, alabaster

Woman with Child (Virgin Mary with the Child?),
c. 1925, alabaster

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

3

PIOTR WALIGÓRA

Chłopiec, niedatowany, gips
Boy, undated, plaster

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

4

UCZEŃ PSPD / PSPD STUDENT

Żniwiarka, ok. 1925, drewno
Reaper Woman, c. 1925, wood

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

OCALENI

THE SURVIVORS

PL

Obie wojny światowe oszczędziły Zakopanemu większych zniszczeń, niemniej przyniosły akty terroru, egzekucje i deportacje. Tragiczne wydarzenia i niejednoznaczne pod względem etycznym decyzje mieszały się z bohaterskimi czynami. Ta trudna rzeczywistość była udziałem nauczycieli i uczniów Szkoły (w czasie II wojny światowej zamienionej na Berufsfachschule für Goralische Volkskunst). Liczni z ich grona, m.in. Włodzimierz Konieczny, bracia Kupiec i Bronisław Czech, ponieśli śmierć. W drugiej połowie lat 40. w regionie nadal trwały walki partyzanckie, a przymusowe wysiedlenia dotkliwie doświadczały mieszkańców wieloetnicznego pogranicza. Uczniowie wracali do Szkoły z żywymi wspomnieniami z czasu wojny. Szukali ukojenia i sposobu na przepracowanie żałoby.

EN

Although Zakopane was spared major destruction during the two World Wars, the conflicts nevertheless brought with them terror, executions and deportations. Tragic events and ethically ambiguous decisions were intertwined with acts of heroism. The teachers and pupils of the school experienced this difficult reality first-hand; during the Second World War, the school was converted into the Berufsfachschule für Goralische Volkskunst. Many of them, including Włodzimierz Konieczny, the Kupiec brothers and Bronisław Czech, lost their lives. In the second half of the 1940s, partisan fighting continued in the region whilst forced deportations took a heavy toll on the inhabitants of this multi-ethnic borderland. The pupils returned to the school with vivid memories of the war. They sought solace and a way to come to terms with their grief.

Grono pedagogiczne Szkoły Przemysłu
Drzewnego, lata 40. XX w.

Teaching staff of the School of
Wood Industry, 1940s

Za stołem, pośrodku dyrektor Jerzy Śliwka, obok niego
Marta Błachut (?), Stanisław (?) Łukaszczyk (drugi z lewej)
i Andrzej Wawrytko (pierwszy z prawej). W drugim rzędzie
stoja: drugi od lewej Franciszek Kopkowicz, obok niego
Stanisław Zdyb, Zygmunt Ostafin i Andrzej Bednarz

Seated at the table, in the centre, is the headmaster Jerzy
Śliwka, next to him are Marta Błachut (?), Stanisław (?)
Łukaszczyk (second from the left) and Andrzej Wawrytko
(first from the right). Standing in the second row: second
from the left is Franciszek Kopkowicz, next to him are
Stanisław Zdyb, Zygmunt Ostafin and Andrzej Bednarz

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

1

Bolesław Kupiec ze swoimi pracami, lata 30. XX w.
Bolesław Kupiec with his works, 1930s

Archiwum Joanny Galicy-Wójcik i Marka Wójcika
Joanna Galica-Wójcik and Marek Wójcik Archive

2

WŁODZIMIERZ KONIECZNY

Bracia, 1913, gips

Włodzimierz Konieczny (1886–1916) trafił do Szkoły Przemysłu Drzewnego dzięki Stanisławowi Witkiewiczowi i Stefanowi Żeromskiemu, którzy tego uzdolnionego chłopca otoczyli niemal ojcowską opieką. W 1914 r. wstąpił do Legionów Polskich, a latem 1916 r. poniósł śmierć na polu bitwy. Rycerskie ideały męstwa i braterstwa Konieczny zilustrował przedstawieniem dwóch górali (być może zbójników), z których jeden – umierający – żegnany jest przez wiernego towarzysza.

Brothers, 1913, plaster

Włodzimierz Konieczny (1886–1916) was admitted to the School of Wood Industry thanks to Stanisław Witkiewicz and Stefan Żeromski, who took this gifted boy under their wing with almost fatherly care. In 1914, he joined the Polish Legions, and in the summer of 1916 he was killed in action. Konieczny illustrated the chivalric ideals of valour and brotherhood by depicting two highlanders (perhaps bandits), one of whom – dying – is bid farewell by his faithful companion.

Muzeum Narodowe w Warszawie
National Museum in Warsaw

3

WŁADYSŁAW HASIOR

Z cyklu: *Czerwona wojna*, 1952–1955,
tusze na papierze

Cykl rysunków *Czerwona wojna* jest przejmującą relacją przeżyć artysty, który czas wojny spędził w rodzinnym Nowym Sączu. Za pomocą silnie ekspresyjnej formy: kontrastowych barw, stylizowanych i mocno uproszczonych kształtów, Hasior opisał emocje głęboko zapisane w pamięci młodego, wrażliwego mężczyzny.

From the series: *The Red War*,
1952–1955, ink on paper

The series of drawings *The Red War* is a poignant account of the artist's experiences, having spent the war years in his hometown of Nowy Sącz. Through a highly expressive style – featuring contrasting colours and stylised, greatly simplified shapes – Hasior depicted the emotions deeply etched in the memory of a young, sensitive man.

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

1

②

③

„Nauka jest narastaniem szlachetnych wartości (...) przy wspólnym wysiłku nauczyciela i ucznia. Nauczyciel najpierw sam nabiera wiadomości, później uczy się uczyć, (...) poznaje naturę i charakter ucznia, podchodzi do każdego indywidualnie, bo każdy uczeń jest odrębnym światem (...).

Nauczyciel kocha swój zawód, swoją specjalność i swoich uczniów – bez tych trzech miłości niczego nie nauczy”.

“Learning is the cultivation of noble values (...) through the joint efforts of teacher and pupil. The teacher first acquires knowledge themselves, then learns how to teach, (...) comes to understand the nature and character of the pupil, and treats each one individually, for every pupil is a world unto themselves (...).

The teacher loves their profession, their subject and their pupils – without these three loves, they will teach nothing.”

(ANTONI KENAR)

„NIECH BĘDĄ SOBĄ”. SZKOŁA KENARA

“LET THEM BE THEMSELVES”. THE KENAR SCHOOL

PL

Antoni i Halina Kenar kierowali Szkołą w czasach powojennego niedostatku i rosnącej presji ideologicznej. Mimo to Kenar nauczał rzeźby według autorskiej metody, prezentowanej i cenionej tak w kraju, jak i za granicą. Rolę nauczyciela rozumiał jako uważne wspieranie rozwoju ucznia. To dlatego, dbając jednocześnie o techniczny i artystyczny poziom, pozwalał na wolność wypowiedzi. „Niech będą sobą!” – mówił o wychowankach.

Oprócz profesjonalnej korekty prac uczniowie mogli liczyć na moralne, a nierzadko też materialne wsparcie ze strony Kenara i jego żony. Halina Micińska-Kenarowa była pierwszą dyrektorką Liceum Technik Plastycznych, nauczycielką historii sztuki, pisarką i krytyczką sztuki, a także autorką pierwszego monograficznego opracowania dziejów zakopiańskiej Szkoły.

EN

Antoni and Halina Kenar ran the Kenar School during a time of post-war scarcity and mounting ideological pressure. Despite this, Antoni Kenar taught sculpture using his own method, which was recognised and valued both at home and abroad. He saw his role as a teacher as one of attentively supporting his students' development. This is why he ensured high standards in both technique and artistry while allowing freedom of expression. “Let them be themselves!” he would say of his pupils.

As well as providing professional feedback on their work, Kenar and his wife offered moral – and often material – support to the students. Halina Micińska-Kenarowa was the first headmistress of the Secondary School of Artistic Techniques. She was also an art history teacher, writer, art critic and the author of the first monographic study on the history of the Zakopane School.

1

ANTONI KENAR

Kobiecość, 1956, drewno polichromowane

Kobiecość jest rzeźbą-obiektem, zarazem dziełem sztuki i formą użytkową. Syntetycznie potraktowana figura nagiej kobiety o wydatnych piersiach, w miejscu bioder i łona mieści głębokie misy. Przerysowana w proporcjach, wyciosana z drewna i ekspresyjnie polichromowana, kojarzy się z archaicznymi Wenus. Kobieta-naczynie jest znakiem oczekiwania i gotowości, obietnicą dostatku i pełni. Rzeźba eksponowana była na XXVIII Międzynarodowym Biennale Sztuki w Wenecji w 1956 r.

Femininity, 1956, polychrome wood

Femininity is a sculptural object, both a work of art and a functional form. The stylised figure of a nude woman with prominent breasts features deep bowls where her hips and groin would be. Exaggerated in its proportions, carved from wood and expressively polychromed, it is reminiscent of archaic Venuses. The Woman-Vessel is a symbol of anticipation and readiness, a promise of abundance and fulfilment. The sculpture was exhibited at the 28th Venice Biennale in 1956.

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze
Lubusz Region Museum in Zielona Góra

2

Widok wystawy

Na zdjęciu widoczni Antoni i Halina Kenar przed budynkiem Szkoły w Zakopanem, fotografia: Wanda Telakowska, lata 50. XX w.

Exhibition view

the photo shows Antoni and Halina Kenar, in front of the school building in Zakopane, photo: Wanda Telakowska, 1950s

Archiwum Antoniego Kenara w Zakopanem,
dzięki uprzejmości Urszuli Kenar / Antoni Kenar Archive
in Zakopane, courtesy of Urszula Kenar

1

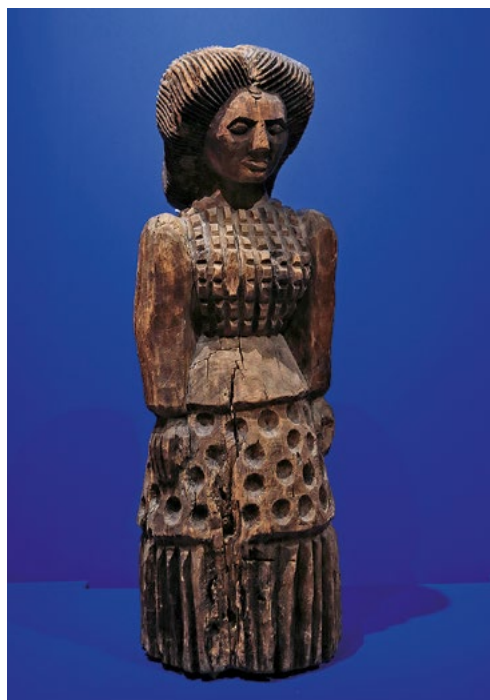

2

①

②

1

Widok wystawy
Exhibition view

2

CZESŁAW DUKAT, ALOJZY BYSTRON, ANDRZEJ KARPIŃSKI, MONIKA MIKULSKA
JAN ŻÓŁTEK

Rzeźby figuralne, ok. 1956, drewno

W latach 50. Antoni Kenar prezentował uczniowskie rzeźby na wystawach za granicą, gdzie budziły zainteresowanie, a metoda nauczania spotykała się z uznaniem. Najbardziej prestiżowym był pokaz w Polskim Pawilonie na XXVIII Biennale w Wenecji. Prace szkolne stanęły wtedy obok dzieł Profesora. W ten sposób Kenar podkreślił, że nauczanie traktował z pełną odpowiedzialnością jako wartościowy i twórczy obszar powołania artysty-pedagoga.

Figurative sculptures, c. 1956, wood

In the 1950s, Antoni Kenar exhibited his pupils' sculptures at exhibitions abroad, where they attracted considerable interest and his teaching methods were widely acclaimed. The most prestigious of these was the exhibition at the Polish Pavilion during the 28th Venice Biennale. The students' works were displayed alongside the Professor's own pieces. In this way, Kenar emphasised that he treated teaching with the utmost responsibility, viewing it as a valuable and creative aspect of the vocation of an artist-educator.

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem / Antoni Kenar State Secondary School of Fine Arts in Zakopane

1

Widok wystawy

Na zdjęciu nauczyciele: Grzegorz Pecuch, Władysław Hasior i Tadeusz Brzozowski w pracowni szkolnej, fot. Krystyna Gorazdowska, 1959

Exhibition view

The photo shows teachers: Grzegorz Pecuch, Władysław Hasior and Tadeusz Brzozowski in a school workshop, photo: Krystyna Gorazdowska, 1959

Antoni Rząsa wspominał:
po śmierci Kenara „zebraliśmy się (...) w archiwum
rzeźb, gdzie zwykle przesiadywał Profesor (...).
Zaczęliśmy rozmawiać, co będzie dalej? Ja bezradnie
wzruszyłem ramionami, ale Władek Hasior powie-
dział (...), że Szkoła musi być teraz inna, bo inni
ludzie ją będą robili. Uświadomił nam, że (...) naszym
zadaniem jest odzyskać zaufanie młodzieży (...)
stanać na własnych nogach i bardzo pracować.
Pamiętam, że postanowiliśmy wtedy z Władkiem
i Grzegorzem Pecuchem, że będziemy sobie nawza-
jem pokazywać nasze prace i robić wzajemne korekty
i tak też było”.

Antoni Rząsa recalled:
after Kenar's death, “we gathered (...) in the sculpture
archive, where the Professor usually spent his time
(...). We started discussing what would happen next.
I shrugged helplessly, but Władek Hasior said (...),
that the School would have to be different now,
because other people would be running it. He made
us realise that (...) our task was to regain the trust of
young people (...) to stand on our own two feet and
work very hard. I remember that Władek, Grzegorz
Pecuch and I decided then that we would show each
other our work and offer mutual feedback, and that
is exactly what happened.”

①

②

JEST W ZAKOPANEM SZKOŁA

THERE IS A SCHOOL IN ZAKOPANE

PL

Szkoła Przemysłu Drzewnego po II wojnie światowej została podzielona na dwie placówki, Liceum Plastyczne i Technikum Budowlane, które rozpoczęły działalność w nowej, socjalistycznej rzeczywistości. Choć ustrój Polski Ludowej zdawał się w jakimś stopniu odpowiadać przedwojennym ideałom sztuki społecznie zaangażowanej, to jednak szybko okazało się, że doktryna socrealizmu nie pozwalała na twórczą wolność. Konieczne było realizowanie narzucanych tematów. Normą stały się kompromisy lub przebiegłe uniki – Kenar, broniąc swobody twórczej, przekonywał, że Szkoła kontynuuje tradycje sztuki ludowej.

EN

After the Second World War, the School of Wood Industry was split into two institutions, the Secondary School of Fine Arts and the Technical College of Construction, which began operating within the new socialist reality. Although the political system of the People's Republic of Poland seemed, to some extent, to correspond to the pre-war ideals of socially engaged art, it soon became apparent that the doctrine of Socialist Realism did not allow for creative freedom. It was necessary to address the imposed themes. Compromises or cunning evasions became the norm – Kenar, in defence of creative freedom, argued that the School was continuing the traditions of folk art.

1

Widok wystawy
Exhibition view

2

UCZEŃ PLTP / PLTP STUDENT
Lenin i Krupskaja przy pracy, lata 50. (?)
XX w., ceramika szklwiona

Lenin and Krupskaya at Work, 1950s (?),
glazed ceramic

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego
Kenara w Zakopanem / Antoni Kenar State Secondary
School of Fine Arts in Zakopane

1

URSZULA SZYMAŃSKA, TADEUSZ
MAŚLACH (MAŚLAK), LEOPOLD SĘDERA
(SYNDERA), CZESŁAW KWAPNIEWSKI
Skrzynia, ok. 1952, drewno

Skrzynia powstała na zamówienie KC PZPR z okazji 60. urodzin Bolesława Bieruta. O ideologicznej poprawności prezentu dla I Sekretarza przekonywały „ludowa” forma skrzyni i kolektywne wykonanie przez uzdolnioną młodzież robotniczo-chłopską, wyrażającą w ten sposób wdzięczność za dobrodziejstwo powszechnej edukacji. W wersji przeznaczonej dla Bieruta na skrzyni umieszczona była data jego urodzin obchodzonych w roku wykonania skrzyni: 18 kwietnia 1952.

Chest, c. 1952, wood

The chest was commissioned by the Central Committee of the Polish United Workers' Party (PZPR) to mark Bolesław Bierut's 60th birthday. The “people's” style of the chest and the fact that it was collectively crafted by talented young workers and peasants – who were thus expressing their gratitude for the benefits of universal education – served to demonstrate the ideological appropriateness of the gift for the First Secretary. In the version intended for Bierut, the chest bore the date of his birthday as celebrated in the year the chest was made: 18 April 1952.

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem / Antoni Kenar State Secondary School of Fine Arts in Zakopane

2

EDWARD ALOJZY SITEK
Górnicy, ok. 1959, drewno
Miners, c. 1959, wood

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem / Antoni Kenar State Secondary School of Fine Arts in Zakopane

3

STANISŁAW KULON
(abs. 1952 / graduated 1952)
Kopia płaskorzeźby romańskiej,
ok. 1950, drewno

Stanisław Kulon wspominał: „profesor Kenar (...) przyniósł ze sobą gruby album (...) rzeźby i architektury romańskiej (...) Należało zinterpretować, czyli »przenieść« z ilustracji oryginał, który był rzeźbiony w kamieniu. (...) Moim zadaniem było wykonanie płaskorzeźby w brzoście drewna o wielkości 50 × 50 cm, o grubości około 10 cm. Wzór (...) przedstawiał mężczyznę stojącego na konarach drzewa. Mężczyzna ścinał siekierą drobne gałęzie, które zbierała i układała w kupki kobieta. Scena przepiękna, wciąż aktualna w swoim romantycznym, zalotnym przesłaniu”. (Stanisław Kulon, 2008)

Copy of a Romanesque bas-relief,
c. 1950, wood,

Stanisław Kulon recalled: “Professor Kenar (...) brought with him a thick album (...) of Romanesque sculpture and architecture (...) The task was to interpret, or ‘recreate’, the original – which had been carved in stone – from the illustrations. (...) My task was to create a bas-relief on a block of wood measuring 50 × 50 cm, about 10 cm thick. The design (...) depicted a man standing on the branches of a tree. The man was chopping small twigs with an axe, which a woman was gathering and piling up. A beautiful scene, still relevant today in its romantic, flirtatious message.” (Stanisław Kulon, 2008)

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem / Antoni Kenar State Secondary School of Fine Arts in Zakopane

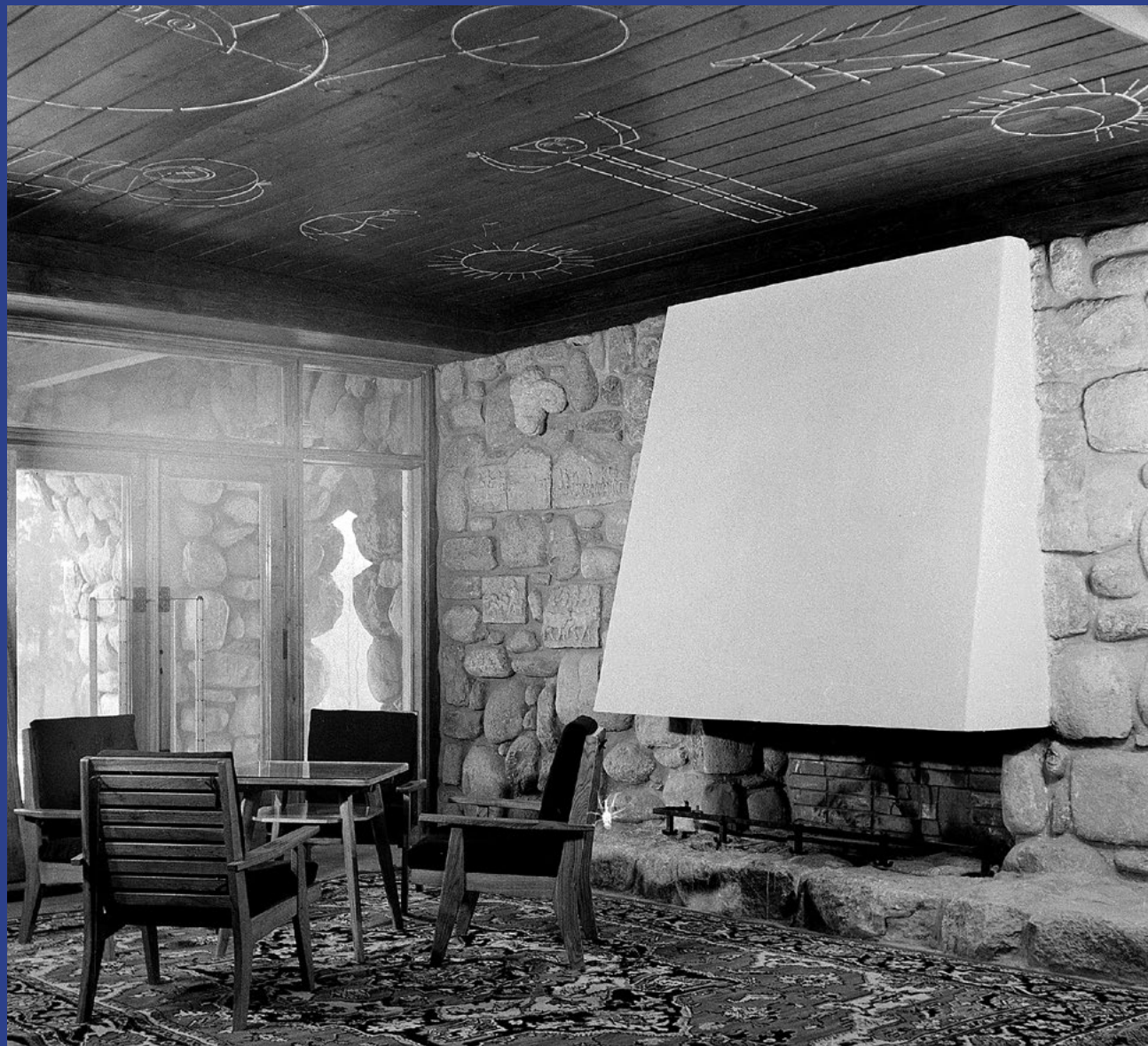
2

①

③

SPOŁECZNA ROLA SZTUKI

THE SOCIAL ROLE OF ART

PL

W ciągu 150 lat nauczyciele i uczniowie Szkoły pozostawili w Zakopanem wybitne realizacje: wille, pensjonaty, schroniska, elementy wyposażenia i wystroju wnętrz sakralnych i świeckich, monumentalne pomniki oraz kompozycje plenerowe. Przez wiele lat wizytówką tych twórców były rzeźby i makiety budynków zdobiące elewacje i otoczenie siedziby Szkoły przy Krupówkach. Poza tym uczniowie, dzięki staraniom Kenara, brali udział w realizacji Domu Turysty i wnętrz restauracji na Gubałówce. Po dziś dzień tworzą wraz z nauczycielami wybitne nagrobki stawiane na Starym Cmentarzu. Są aktywnymi uczestnikami życia artystycznego i intelektualnego miasta.

EN

Over the course of 150 years, the School's teachers and students have left a remarkable legacy in Zakopane, including villas, guesthouses, mountain huts, and furnishings and interior designs for religious and secular buildings. They have also created monumental statues and outdoor sculptures. For many years, the sculptures and architectural models adorning the School's premises on Krupówki served as a showcase for these artists. Furthermore, thanks to Kenar's efforts, the students contributed to the construction of the Tourist House (Dom Turysty) and the interior design of the Gubałówka restaurant. To this day, they continue to work alongside their teachers to create exceptional gravestones in the Old Cemetery. They play an active role in the city's artistic and intellectual life.

Sala kominkowa Domu Turysty w Zakopanem,
fot. Władysław Werner, 1958

Fireplace Hall of the Tourist House in Zakopane,
photo: Władysław Werner, 1958

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

Budynek Szkoły, 1966,
fot. Grażyna Rutowska

Na pierwszym planie rzeźba wykonana przez uczennicę Urszulę Kenar pod kierunkiem Władysława Hasiora, przeznaczona na nagrobek Marii Witkiewiczowej na Starym Cmentarzu w Zakopanem. Na elewacji budynku cykl rzeźb pt. *Praca* – zadanie uczniowskie pod kierunkiem Antoniego Kenara. Na węgle głowy ceramiczne – prace uczniowskie zrealizowane pod kierunkiem Kazimierza Fajkosa.

Po wojnie działalność obu szkół była wyraźnie widoczna w przestrzeni publicznej Zakopanego. Przed budynkiem przy Krupówkach rozstawiano drewniane obiekty – monumentalne „rzeźby-kapliczki” uczniów Liceum Plastycznego i modele regionalnych budynków, tzw. „miniskansen” zbudowany przez Technikum Budowlane. Najbardziej rozpoznawalną i wciąż pamiętaną, była kompozycja pt. *Praca*, dekorująca elewację szkoły. Symbolicznie ujmowała ideę pedagogiki łączącej indywidualny talent z kolektywnym wysiłkiem i pracą na rzecz wspólnego dobra.

The School Building in 1966,
photo: Grażyna Rutowska

In the foreground is a sculpture created by Urszula Kenar, a pupil, under the guidance of Władysław Hasior. It was intended as a gravestone for Maria Witkiewiczowa at the Old Cemetery in Zakopane. The building's façade features a series of sculptures entitled *Work*, which were created by pupils under the supervision of Antoni Kenar. The plinths feature ceramic heads, which are the work of students under the supervision of Kazimierz Fajkosz.

After the war, the presence of both schools was clearly visible in Zakopane's public spaces. In front of the building on Krupówki Street, the Secondary School of Fine Arts pupils erected wooden structures - monumental “sculpture-shrines”, while the Technical College of Construction built a “mini-open-air museum” comprising models of regional buildings. The most recognisable, and still fondly remembered, was the composition entitled *Work*, which adorned the school's façade. This symbolically captured the idea of an educational philosophy that combined individual talent with collective effort for the common good.

NASZA RZECZ (SZKOŁA KENARA)

OUR LEGACY (THE KENAR SCHOOL)

PL

Film Konstantego Gordona opowiada o życiu codziennym w Liceum Technik Plastycznych w Zakopanem: o uczniach zmagających się z coraz trudniejszymi zadaniami i o twórczej pracy legendarnego już podówczas nauczyciela.

Mimo że film dotyczy czasów dyrekcji Kenara, to oddaje fenomen całej stu pięćdziesięcioletniej historii placówki. „Nasza rzecz” to Szkoła budowana dzięki społecznikowskim pasjom pedagogów i zaangażowaniu uczniów. Jest wspólnym dziełem, opartym na szacunku wobec autorytetu mistrza i twórczej wolności ucznia.

EN

Konstanty Gordon's film depicts everyday life at the Secondary School of Fine Arts in Zakopane: it shows pupils grappling with increasingly challenging tasks and the creative work of a teacher who was already legendary at the time.

Although the film focuses on Kenar's time as headteacher, it captures the essence of the school's entire 150-year history. „Our Legacy” is a school founded on the civic passion of its teachers and the commitment of its pupils. It is a collective endeavour, founded on respect for the master's authority and the creative freedom of the pupil.

Antoni Kenar w pracowni
z uczniami, 1958

Zdjęcie wykonano podczas realizacji filmu
Nasza rzecz (Szkoła Kenara) w reżyserii
Konstantego Gordona

Antoni Kenar in his studio
with students, 1958

The photograph was taken during the
filming of *Our Legacy (The Kenar School)*,
directed by Konstanty Gordon

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

„Temat z lekcji: z kłoca drzewa wydobyć przedmiot użytkowy, będący równocześnie rzeźbą, np. wygodnym stołkiem o podobieństwie do ptaka czy zwierzęcia (...). Pomysł i wykonanie jest samodzielną przygodą twórczą ucznia. (...) Profesor tylko czuwa, ażeby uczeń nie zgubił się i nie zepsuł tego, co sam wyzwala i formuje”.

“Lesson topic: to carve a functional object from a block of wood, which is also a sculpture, e.g. a comfortable stool resembling a bird or an animal (...). The concept and execution are the pupil’s own creative adventure. (...) The teacher merely ensures that the pupil does not lose their way or spoil what they themselves are bringing to life and shaping.”

(JAN ANTOŁ, 1969)

UŻYTECZNOŚĆ SZTUKI

THE UTILITY OF ART

PL

Spółeczna funkcja sztuki i użyteczność pracy artysty były ważnymi celami pedagogiki Kenara i jego następców. Dobry artystycznie i jednocześnie funkcjonalny projekt miał kształtować gust i styl życia społeczeństwa. Efektem tych starań były unikatowe „meblorzeźby” o plastycznych, dekoracyjnych kształtach (projektowane w klasie Rząsy i Hasiora), czy też sprzęty ekonomiczne, wielofunkcyjne i kompaktowe (powstające pod kierunkiem Knota, Szańkowskiego, Styrzuli). Drewno łączono z tkaniną, skórą, metalem, wykonywano naczynia, galanterię i pamiątki. Warte uwagi są wzory ceramiczne (Fajkoszowie), prace w kamieniu i metalu. Projekty pozostały rękodzielniczymi unikatami. Dziś są cenionymi przykładami oryginalnego, nowoczesnego dizajnu.

PROJEKTOWANIE DLA PRZEMYSŁU

Ambicje socjalistycznej władzy względem estetycznej i ideologicznej edukacji społeczeństwa zakładały m.in. integrację twórczości ludowej z wzornictwem przemysłowym. Zadanie to realizowała pionierka polskiego dizajnu, Wanda Telakowska, która w całym kraju organizowała zespoły projektowe złożone z nieprofesjonalnych twórców kierowanych przez plastyków. Ich zadaniem było opracowanie wzorów dla produkcji przemysłowej. Jednym z takich zespołów był tzw. kolektyw młodzieżowy Antoniego Kenara, specjalizujący się w formach drewnianych, w tym szczególnie cenionych zabawkach, a także w formach ceramicznych i wzorach tkanin drukowanych. Drugi zespół, Jana Samuela Miklaszewskiego przy Szkole Przemysłu Drzewnego, zajmował się malarstwem na szkle i galanterią drzewną.

EN

The social function of art and the practical value of the artist's work were key objectives of Kenar's and his successors' pedagogy. Designs that were artistically sound and functional were intended to influence public taste and lifestyle. These efforts resulted in unique "furniture sculptures" with sculptural, decorative forms (designed in Rząsa's and Hasior's classes), as well as economical, multifunctional, compact household items (created under Knot's, Szańkowski's and Styrzula's guidance). Wood was combined with fabric, leather and metal to produce tableware, accessories and souvenirs. Noteworthy examples include the ceramic designs by the Fajkosz family and the stone and metal works. These designs remained unique, handcrafted pieces. Today, they are highly prized as examples of original modern design.

DESIGN FOR INDUSTRY

The socialist authorities' ambitions regarding the aesthetic and ideological education of society included the integration of folk art with industrial design, among other things. Wanda Telakowska, a pioneer of Polish design, was tasked with carrying out this ambition. She organised design teams across the country, comprising amateur artists led by professional artists. These teams were tasked with developing designs for industrial production. One such team was Antoni Kenar's "youth collective", which specialised in wooden forms, including highly regarded toys, as well as ceramic forms and printed fabric designs. A second team, led by Jan Samuel Miklaszewski at the School of Wood Industry, focused on glass painting and wooden accessories.

Widoki wystawy
Exhibition views

Kenar „przekonywał (...), że rzeźba powinna oddawać wyraz »człowieczeństwa« a nie podobieństwo »drewnianych ludzi«. – »Nie musi być takie czy inne zwierzę, ale żeby w tym była zwierzęcość«. Cierpliwie towarzyszył narodzinom osobowości artystycznej ucznia, a gdy który błądził, to udzielał swej głównej rady – »wróć do siebie!«. Nie uczył ich (...) przez kopiowanie muzealnych wzorów, ale przez szacunek dla indywidualności ucznia (...)”.

Kenar “argued (...) that a sculpture should convey an expression of ‘humanity’ rather than a resemblance to ‘wooden people’. – ‘It doesn’t have to be this or that animal, but there must be an animal quality to it’. He patiently accompanied the emergence of his pupils’ artistic personalities, and when any of them strayed, he would offer his key piece of advice – ‘return to yourself!’. He did not teach them (...) by having them copy museum models, but through respect for the pupil’s individuality (...)”.

(JAN ANTOŁ, 1969)

①

②

3

4

1 3

Widoki wystawy
Exhibition views

2

WŁADYSŁAW HASIOR

Projekt naczyń ceramicznych, ok. 1952–1955,
rysunek kredką

Design for Ceramic Vessels, c. 1952–1955,
crayon drawing

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane

4

ANTONI KENAR

Komplet mebli dla lalek, 1947–1959, drewno
Set of Doll Furniture, 1947–1959, wood

Muzeum Narodowe w Warszawie
National Museum in Warsaw

1

Tkaniny odzieżowe, 1956, jedwab
Textile design for clothing, 1956, silk

Muzeum Narodowe w Warszawie
National Museum in Warsaw

2

Widoki wystawy
Exhibition views

3

ANTONI KENAR
Naczynia ceramiczne, szklwione
i dekorowane, 1949

Glazed and decorated ceramic
vessels, 1949

Muzeum Narodowe w Warszawie
National Museum in Warsaw

②

③

PL

W 1948 roku Szkoła Przemysłu Drzewnego przekształciła się w dwie odrębne instytucje – z wydziału ciesielstwa powstało Technikum Budowlane, a z wydziałów rzeźby i stolarstwa Liceum Plastyczne. Obie szkoły wypracowały własne specjalizacje i pozycje w środowisku. Nadal kształcą uzdolnioną młodzież świadomą swoich korzeni.

Dzisiaj określenie „Szkoła Zakopiańska” jest synonimem tradycji, solidnego rzemiosła i artystycznego kunsztu. Jej dorobek obejmuje 150 lat nauczania oraz zmieniających się konwencji w sztuce, snycerstwie, budownictwie i pamiątkarstwie.

W efekcie nie ma jednorodnego „stylu szkoły zakopiańskiej”.

Jest za to trwający od półtora wieku fenomen: marka, jakość i wspólnota nauczycieli i absolwentów – wartości daleko wykraczające poza materialny wymiar dziedzictwa kulturowego.

EN

In 1948, the School of Wood Industry split into two institutions: the carpentry department became the Technical College of Construction, and the sculpture and joinery departments became the Secondary School of Fine Arts. Both schools have since developed their own specialisations and established their own standing within the community. They continue to educate talented young people who are mindful of their roots.

Today, the term “Zakopane School” is synonymous with tradition, solid craftsmanship, and artistic excellence. The school’s legacy spans 150 years of teaching and evolving artistic, woodcarving, construction and souvenir-making conventions.

Consequently, there is no single, uniform “Zakopane School style”.

However, what does exist is a phenomenon that has endured for a century and a half: a brand, quality, and a community of teachers and graduates – values that extend far beyond the material dimension of cultural heritage.

Budynek Państwowej Szkoły Przemysłu Drzewnego,
okres międzywojenny

Building of the State School of Wood Industry,
the interwar period

KALENDARIUM ● TIMELINE

1876, 6 CZERWCA / 6 JUNE

podpisanie umowy między Wydziałem
Towarzystwa Tatrzańskiego a Maciejem Mardułą

signing of an agreement between the
Tatra Society and Maciej Marduła

1876, 10 LIPCA / 10 JULY

uroczyste otwarcie Szkoły Snyckerskiej
the grand opening of the Woodcarving School

1877

Marduła prezentuje wyroby własne i Szkoły na
Wystawie Przemysłowo-Rolniczej we Lwowie

Marduła exhibits his own products and those
of the School at the Industrial and Agricultural
Exhibition in Lviv

1878

Szkoła przechodzi pod zarząd Ministerstwa
Handlu i C.K. Namiestnictwa we Lwowie, a jej
kierownikiem (od 1886 dyrektorem) zostaje
mianowany Franciszek Neužil (1845–1899)

The school comes under the administration
of the Ministry of Trade and the Imperial-Royal
Governorate in Lviv, and Franciszek Neužil
(1845–1899) is appointed its head (and, from
1886, its director)

1883

szkoła otrzymuje własny budynek przy
ul. Krupówki, proj. krakowskiego architekta
Antoniego Łuszczkiewicza

the school moves into its own building on
Krupówki Street, designed by the Kraków
architect Antoni Łuszczkiewicz

1888–1914

w szkole działa „otwarta” sala z zajęciami
„wieczornych rysunków”, na które uczęszcza
młodzież ostatnich roczników szkół ludowych,
rzemieślnicy i członkowie zakopiańskiej
inteligencji. Zajęcia dostępne były również
dla kobiet

the school ran an “open” studio offering
“evening drawing” classes, attended by pupils
in their final years at elementary schools,
craftsmen and members of Zakopane’s
intellectual community. The classes were
also open to women

1891

Szkoła Snyckerska zmienia nazwę na C.K. Szkołę
Zawodową Przemysłu Drzewnego (SZPD)

The Woodcarving School changes its name to
the Imperial-Royal Vocational School of Wood
Industry (SZPD)

1897

dyrektorem Szkoły Przemysłu Drzewnego
zostaje Edgar Kováts (1849–1912) i pełni tę
funkcję do 1900 roku

Edgar Kováts (1849–1912) becomes headmaster
of the School of Wood Industry and holds this
post until 1900

1900

Pawilon Galicyjski zaprojektowany wg
„sposobu zakopańskiego” przez dyrektora
SZPD Edgara Kovátsa i wykonany w szkole
pod kierunkiem nauczycieli zdobywa srebrny
medal na Wystawie Światowej w Paryżu

The Galician Pavilion, designed in the
“Zakopane style” by SZPD director Edgar
Kováts and crafted at the school under the
guidance of the teachers, wins a silver
medal at the World’s Fair in Paris

1901

dyrektorem SZPD zostaje Stanisław Barabasz
(1857–1949) i pełni tę funkcję do 1922 roku

Stanisław Barabasz (1857–1949) becomes
director of the SZPD and holds this post
until 1922

1911

dorobek SZPD zaprezentowany zostaje
na Wystawie Podhalańskiej we Lwowie

the SZPD’s work is showcased at the
Podhale Exhibition in Lviv

1918

wraz z odzyskaniem niepodległości, placówka
zmienia nazwę na Państwową Szkołę Przemysłu
Drzewnego (PSPD)

following the restoration of independence,
the institution changes its name to the
State School of Wood Industry (PSPD)

1922–1927

szkołą kieruje Karol Stryjeński (1887–1932), który przeprowadza gruntowną reformę programu nauczania

the school is headed by Karol Stryjeński (1887–1932), who carries out a thorough reform of the curriculum

1923

w salach na parterze budynku szkoły przy Krupówkach odbywa się Podhalańska Wystawa Przemysłu Artystycznego zorganizowana przez PSPD i Tow. „Sztuka Podhalańska”

the Podhale Art and Craft Exhibition, organised by the PSPD and the “Sztuka Podhalańska” Society, takes place in the ground-floor rooms of the school building on Krupówki

1924, CZERWIEC / JUNE

wystawa prac uczniów w Salonie Czesława Garlińskiego w Warszawie

an exhibition of pupils’ work is held at Czesław Garliński’s Salon in Warsaw

1925

udział PSPD w Międzynarodowej Wystawie Sztuki Dekoracyjnej i Wzornictwa w Paryżu. Dział Szkolny przygotowany został pod kierunkiem dyrektora Karola Stryjeńskiego oraz nauczycieli – Wojciecha Brzezi (1872–1941) i Romana Olszowskiego (1890–1957). Szkoła otrzymuje Grand Prix (za drzeworyty i metodę nauczania Stryjeńskiego) oraz Medal Złoty (za rzeźby)

The PSPD took part in the International Exhibition of Decorative Arts and Design in Paris. The School Section was organised under the guidance of Director Karol Stryjeński and the teachers Wojciech Brzezi (1872–1941), Roman Olszowski (1890–1957). The school was awarded the Grand Prix (for its woodcuts and Stryjeński’s teaching method) and the Gold Medal (for its sculptures)

1927–1929

funkcję pełniącego obowiązki dyrektora PSPD sprawuje Wojciech Brzezi

Wojciech Brzezi served as acting director of the PSPD

1929

prezentacja dorobku PSPD na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu, prestiżowej ekspozycji podsumowującej pierwszą dekadę niepodległości kraju

the PSPD’s achievements are showcased at the General National Exhibition in Poznań, a prestigious exhibition summarising the first decade of the country’s independence

1929

kierownictwo szkoły obejmuje Adam Dobrodzicki (1883–1944) i pełni funkcję dyrektora do 1936 roku

Adam Dobrodzicki (1883–1944) takes over the management of the school and serves as headmaster until 1936

1936–1939

pełniącym obowiązki dyrektora szkoły jest Marian Wimmer (1897–1970)

Marian Wimmer (1897–1970) serves as acting headteacher

1937

dorobek szkoły zaprezentowano na Wystawie Światowej „Sztuka i Technika” w Paryżu

the school’s achievements were showcased at the “Art and Technology” World Exhibition in Paris

1938

pracę w PSPD podejmuje Antoni Kenar (1906–1959)

Antoni Kenar (1906–1959) began working at the PSPD

1940–1944

szkoła funkcjonuje jako Berufsfachschule Für Goralische Volkskunst, funkcję dyrektora (na przeł. 1939/1940 r.) pełni Stanisław Sobczak (1884–1942), a następnie Jerzy Śliwka (1895–1968)

the school operated as the Berufsfachschule Für Goralische Volkskunst; Stanisław Sobczak (1884–1942) served as headmaster (in the 1939/1940 academic year), followed by Jerzy Śliwka (1895–1968)

1945–1946

na stanowisko dyrektora powraca
Marian Wimmer

Marian Wimmer returns to
the post of headteacher

1946–1947

szkołą kieruje Leon Machowski
(1916–1988)

the school is headed by Leon Machowski
(1916–1988)

1946

w ramach Państwowej Szkoły Przemysłu
Drzewnego funkcjonują Państwowe Gimnazjum
Rzeźbiarskie i Gimnazjum Budowlane

The State School of Wood Industry
comprises the State Secondary School of
Sculpture and the Secondary School
of Construction

1947–1948

dyrektorem jest Tadeusz Róg
Tadeusz Róg is the headteacher

2

PAŃSTWOWE LICEUM TECHNIK PLASTYCZNYCH

obecne Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych
im. Antoniego Kenara w Zakopanem

THE STATE SECONDARY SCHOOL OF ARTISTIC TECHNIQUES

now the Antoni Kenar State
Secondary School of Fine Arts in Zakopane

1948

reorganizacja PSPD i podział placówki na
osobne: Technikum Budowlane, Państwowe
Liceum Technik Plastycznych (PLTP) i Zasadniczą
Szkołę Zawodową stolarstwa i lutnictwa –
w 1953/54 r. przyłączoną do PLTP

reorganisation of the PSPD and division of
the institution into separate entities: the
Technical College of Construction, the State
Secondary School of Artistic Techniques (PLTP)
and the Basic Vocational School of Carpentry
and Luthiery – which was merged with the
PLTP in 1953/54

1948

dyрекcję PLTP obejmuje Halina Micińska-
-Kenarowa (1915–1998). Antoni Kenar zostaje
nauczycielem rzeźby, wprowadza autorskie
metody pedagogiczne oparte na indywidualnym
i twórczym rozwoju uczniów

Halina Micińska-Kenarowa (1915–1998) takes
over as headmistress of the PLTP. Antoni Kenar
becomes a sculpture teacher, introducing his
own teaching methods based on the individual
and creative development of pupils

1953

PLTP otrzymuje budynek „Strug” przy
ul. Kościeliskiej (użytkowany do dziś)

The PLTP is allocated the “Strug” building
on Kościeliska Street (still in use today)

1953–1954

po rezygnacji złożonej przez Halinę Kenar,
PLTP kieruje Tadeusz Baczak

following Halina Kenar's resignation, Tadeusz
Baczak took over as director of the PLTP

1954–1958

dyrektorem PLTP jest Antoni Kenar
Antoni Kenar is the head of PLTP

1956

złe warunki lokalowe PLTP skłaniają nauczycieli i uczniów do zajęcia budynku „Marilor” przy ul. Kościuszki, użytkowanego przez szkołę do połowy lat 90.

poor conditions at PLTP prompt teachers and pupils to occupy the “Marilor” building on Kościuszki Street, which the school used until the mid-1990s

1956

Antoni Kenar prezentuje prace uczniowskie i własną metodę pedagogiczną na wystawach w Berlinie i Lund

Antoni Kenar presents students' work and his own teaching method at exhibitions in Berlin and Lund

1957

podczas Triennale w Mediolanie Antoni Kenar pokazuje autorskie meble oraz – odznaczone srebrnym medalem – tkaniny drukowane projektu uczniów PLTP

at the Milan Triennale, Antoni Kenar exhibits his own furniture and – awarded a silver medal – printed fabrics designed by PLTP students

1958

na Biennale w Wenecji pokazane zostają rzeźby Antoniego Kenara i jego uczniów. W tym samym roku Konstanty Gordon realizuje film pt. *Nasza rzecz (Szkoła Kenara)*

sculptures by Antoni Kenar and his students are exhibited at the Venice Biennale. In the same year, Konstanty Gordon makes a film entitled *Our Legacy (The Kenar School)*

1959

Państwowe Liceum Technik Plastycznych w Zakopanem zmienia nazwę na Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych i otrzymuje patrona – wybitnego rzeźbiarza i pedagoga, Antoniego Kenara. Dyrektorem zostaje Tadeusz Brzozowski (1918–1987), a nauczycielami są m.in. Antoni Rząsa, Grzegorz Pecuch i Władysław Hasior

The State Secondary School of Artistic Techniques in Zakopane changes its name to the State Secondary School of Fine Arts and is named after the eminent sculptor and educator, Antoni Kenar. Tadeusz Brzozowski (1918–1987) becomes the headmaster, and the teaching staff includes Antoni Rząsa, Grzegorz Pecuch and Władysław Hasior

1959

śmierć Antoniego Kenara
Antoni Kenar dies

1961–1973

dyrektorem Liceum jest Kazimierz Fajkosz (1919–1999)

Kazimierz Fajkosz (1919–1999) is the headteacher of the School

1963–1977

z inicjatywy m.in. nauczycieli PLSP, przy Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki (KMPIK) w Domu Turysty w Zakopanem działa Galeria „Pegaz”

on the initiative of, amongst others, teachers from the PLSP, the “Pegaz” Gallery operates at the International Press and Book Club (KMPIK) in the Tourist House (Dom Turysty) in Zakopane

1973–1977

funkcję dyrektora pełni Michał Gąsienica Szostak (1936–2026)

Michał Gąsienica Szostak (1936–2026) serves as headmaster

1975

po szesnastu latach nieobecności (od 1959) do PLSP wraca specjalizacja lutnicza

after a sixteen-year hiatus (since 1959), the violin-making specialisation returns to the PLSP

1977–1982

dyrektorką szkoły jest Barbara Łuszczek-Adamska

Barbara Łuszczek-Adamska is the school's director

1982–1989 ORAZ / AND 1991–1992

PLSP kieruje Ireneusz Wrzesień
PLSP is headed by Ireneusz Wrzesień

1989–1991

dyrektorką szkoły jest Anna Wrońska
Anna Wrońska is the school's headmistress

1992–1994

dyrektorem jest Władysław Hyc (1952–2026)
Władysław Hyc (1952–2026) served as director

1994

w budynku „Marilor” zorganizowano
I Ogólnopolskie Biennale Rzeźby w Drewnie

the 1st National Wood Sculpture Biennale
was held in the “Marilor” building

1994–2019

Stanisław Cukier (ur. 1954) jest dyrektorem
kilkukrotnie restrukturyzowanej placówki,
funkcjonującej pod nazwami: Państwowego
Liceum Sztuk Plastycznych (do 1999),
Ogólnokształcącej Szkoły Sztuk Pięknych
(1999–2002), Zespołu Szkół Plastycznych
im. Antoniego Kenara w Zakopanem (od 2002).
W tym czasie (2007) uruchomiono nową
specjalność: Projektowanie Graficzne

Stanisław Cukier (b. 1954) is director of the
institution, which has undergone several
restructurings and operated under the names:
the State Secondary School of Fine Arts (until
1999), the General Secondary School of Fine
Arts (1999–2002), the Antoni Kenar School
of Fine Arts in Zakopane (since 2002). During
this time (2007), a new specialisation was
launched: Graphic Design

OD / SINCE 2019

dyrektorem Zespołu Szkół Plastycznych
im. Antoniego Kenara w Zakopanem, od 2022
zmienionego na Państwowe Liceum Sztuk
Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopa-
nem, jest Marek Król-Józaga (ur. 1969)

the headteacher of the Antoni Kenar School of
Fine Arts in Zakopane – renamed the Antoni Kenar
State Secondary School of Fine Arts in Zakopane
in 2022 – has been Marek Król-Józaga (b. 1969)

2021–2024

remont i modernizacja budynku przy
ul. Kościeliskiej 35

renovation and modernisation of the
building at 35 Kościeliska Street

2022

szkoła pozyskała budynek byłego Gimnazjum
nr 2 im. ks. Józefa Tischnera „Maraton” przy
ul. Sienkiewicza 27. W tym samym roku
uruchomiono kierunki: projektowanie odzieży
i tkanina artystyczna

the school acquired the building of the former
Rev. Józef Tischner “Maraton” Secondary School
No. 2 at 27 Sienkiewicza Street. In the same year,
the following courses were launched: fashion
design and artistic textiles

2022, 1 WRZEŚNIA / 1 SEPTEMBER

szkoła po blisko dwudziestu latach wraca do
nazwy: Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych
im. Antoniego Kenara w Zakopanem

after nearly twenty years, the school reverted
to its former name: the Antoni Kenar State
Secondary School of Fine Arts in Zakopane

TECHNIKUM BUDOWLANE

obecnie Zespół Szkół Budowlanych
im. Władysława Matlakowskiego w Zakopanem

THE TECHNICAL COLLEGE OF CONSTRUCTION

now the Władysław Matlakowski
Construction School Complex in Zakopane

1949–1950

dyrektorem jest Karol Konieczny
Karol Konieczny is the headteacher

1951–1970

dyrektorką szkoły jest Jadwiga Midowiczowa
Jadwiga Midowiczowa is the headteacher

1951

powstają Zasadnicza Szkoła Budowlana
i Technikum Budowlane, a w 1953 roku –
Szkoła Rzemiosł Budowlanych

the Basic Construction School and the Technical
College of Construction are established, and in
1953 – the School of Construction Crafts

1959

do użytku oddane zostają nowe warsztaty
i kuźnia, kierowane przez Stefana Bilczewskiego

new workshops and a forge, managed by
Stefan Bilczewski, are opened

1963

Wiesław Białas organizuje Amatorski
Klub Filmowy „Zakopane”

Wiesław Białas organises the “Zakopane”
Amateur Film Club

1969

z inicjatywy Wiesława Białasa powstaje
zespół regionalny „Budorze”

on the initiative of Wiesław Białas, the
regional folk group “Budorze” is formed

1969 / 1970

powstaje Technikum Budownictwa
Regionalnego z oryginalnym, autorskim
programem nauczania (działa do 2006)

The Regional Construction Technical College
is established with an original, bespoke
curriculum (it operates until 2006)

1970–1975

szkołą kieruje Stefan Rogalski
the school is headed by Stefan Rogalski

1971

nieopodal budynku szkoły przy Krupówkach
urządzono plenerową Wystawę Modeli
Zabytkowego Budownictwa Tatr i Podtatrza,
tzw. miniskansen, pomysłu Wiesława Białasa

an open-air exhibition of models of historic
buildings from the Tatra Mountains and the
Podtatrze region, known as the “mini open-air
museum”, was organised near the school
building on Krupówki Street, based on an
idea by Wiesław Białas

1975–1978

dyrektura Michała Strutyńskiego
Michał Strutyński served as headteacher

1976

zmiana nazwy szkoły na Zespół
Szkół Zawodowych

the school was renamed the Vocational
School Complex

1977

szkoła otrzymuje patrona –
dra Władysława Matlakowskiego

the school was named after
Dr Władysław Matlakowski

1978–1984

obowiązki dyrektora szkoły pełni
Stanisław Żygadło

Stanisław Żygadło acts as
headteacher

1980

otwarcie klasy Technikum Budownictwa Regionalnego o specjalności konserwacja zabytków architektury drewnianej, do klas zasadniczych powraca ciesielstwo

opening of the Regional Construction Technical College class specialising in the conservation of wooden architectural monuments; carpentry returns to the core curriculum

1984–1989

dyrektorem jest Franciszek Naglak
Franciszek Naglak serves as headteacher

1987

oddzielenie Zespołu Szkół Wielobranżowych, pozyskanie budynku przy ul. Kasprusie i remont głównego gmachu przy Krupówkach

the Multi-disciplinary School Complex is separated; the school acquires a building on Kasprusie Street and renovates the main building on Krupówki

1989–2004

szkołą kieruje Ryszard Sowiński
Ryszard Sowiński heads the school

1992

reaktywacja Technikum Budowlanego, od tego czasu szkoła funkcjonuje jako Zespół Szkół Budowlanych im. dra Władysława Matlakowskiego

the Construction Technical College is reactivated; since then, the school has operated as the Dr Władysław Matlakowski Construction School Complex

2004–2006

obowiązki dyrektora szkoły pełnią na zmianę Anna Pęksa i Jacek Żbik

Anna Pęksa and Jacek Żbik take turns as acting headteachers

2005

powstał nowy kierunek: Technikum Architektury Krajobrazu, a w 2017 roku Technik Urządzeń i Systemów Energetyki Odnawialnej

a new course was established: the Technical College of Landscape Architecture, and in 2017, the Technical College of Renewable Energy Systems

2006–2019

dyrektorem szkoły jest Marek Stopka
Marek Stopka served as headteacher

OD / SINCE 2019

szkołą kieruje Małgorzata Mierczak

the school has been headed by
Małgorzata Mierczak

NASZA RZECZ. 150 LAT OD ZAŁOŻENIA SZKOŁY SNYCERSKIEJ W ZAKOPANEM

OUR LEGACY. 150 YEARS SINCE THE FOUNDING OF THE WOODCARVING SCHOOL IN ZAKOPANE

Przewodnik po wystawie / Exhibition guide

Dyrektor / Director

Michał Murzyn

Kuratorka, autorka tekstów / Curator, texts for the guide

Katarzyna Chrudzimska-Uhera

Wsparcie programowe / Programme consultants

Julita Dembowska, Helena Pitoń, Zofia Radwańska

Projekt i skład / Graphic design and typesetting

Parastudio (Damian Nowak, Grzegorz Podsiadlik)

Tłumaczenie / Translations

Renata Gardner, David Gardner

Koordinacja / Coordination

Sylwia Loley

Fotografie / Photos

Archiwum Antoniego Kenara w Zakopanem, Archiwum Joanny Galicy-Wójcik i Marka Wójcika, Archiwum Muzeum Tatrzańskiego, Muzeum Narodowe w Warszawie, Narodowe Archiwum Cyfrowe, Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem, Piotr Ligier, Grzegorz Podsiadlik (Parastudio)

Wystawa powstała we współpracy z Państwowym Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem oraz Zespołem Szkół Budowlanych im. Władysława Matlakowskiego w Zakopanem / The exhibition was organized in collaboration with Antoni Kenar State Secondary School of Fine Arts in Zakopane and Władysław Matlakowski Construction School Complex in Zakopane

Obiekty prezentowane na wystawie ze zbiorów

Objects exhibited from the collections

Fundacja Sztuka Stosowana

Galeria Antoniego Rząsy w Zakopanem

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek

Muzeum Narodowe w Warszawie

Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemyślu

Muzeum Tatrzańskie im. dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem

Uniwersytet Jagielloński

Urząd Miasta Zakopane

Wytwórnia Filmów Oświatowych

Zachęta – Narodowa Galeria Sztuki

Zespół Szkół Budowlanych im. dra Władysława Matlakowskiego w Zakopanem

Andrzej Bugajski

Joanna Galica-Wójcik i Marek Wójcik

Krzysztof Maślak

Horacy Muszyński

Zofia Pecuch

Piotr Radwan-Röhrenschef

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego
w Zakopanem / Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum
in Zakopane, 2026

ISBN 978-83-60982-07-5

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem /
Dr Tytus Chałubiński Tatra Museum in Zakopane, 2026

ISBN 978-83-60982-07-5